

הגנרל הירוק הלך

כאשר הזמינו אותי "הירוקים" לפני שנה להשתתף במיצע החגיגי שלהם אל בניין הבונדסטאג, כיום פתיחת הפרלמנט אחרי ניצחונם בבחירות, צעד לירי גבר וזקוף קומה, כבן 60. היה זה הגנרל גרט באסטיאן. קראתי לו "מתי פלד הגרמני". כסטיאן היה קצין מיקצועי, איש צבאהקבע של גרמניה המערבית, שהתנגד למדיניות החימוש של המערב. הוא התקרב למחנה השלום והשי תתף בהקמתה של מיפלגת הירוקים. שמו ויוקרתו מילאו תפקיד חשוב ביצירת תרמית סולידית יותר למיפלגה הירוקית, ובוודאי עזרה לה לזכות ביותר מ-5% בבחירות. למרות הפער הגדול בגיל, באופי וברקע, הוא מיועד מאוד עם פטרה קלי, המייסדת רבת-הלהט של המיפלגה.

בסטיאן

הם צעירים אשר יכלו להיות נכדיו. השתתפתי בישיבות הסיעה ונוכחתי לדעת שזה אמנם קשה.

כמו כל גנרל הגון, כסטיאן מאמין בסדר, בהגיון, בנוהל תקין. הירוקים, לעומת זאת, מאמינים ב"דמוקרטיה בסיסית", שהיא מעין מהדורה גרמנית של הסיסמה הצה"לית "הברדק חוגג". כל החלטה מתקבלת — אם ככלל — אחרי ויכוח כללי, שבו יכול כל חבר לדבר ללא כל הגבלה. דיונים על עניינים של מה בכך נמשכים שעות וימים, ולא פעם אין זמן לעניינים החשובים באמת. יש פחד מפני ועדות, מוסרות, "מנהיגים" ושאר סממנים של מיפלגת היממה.

נכחתי בוויכוח שבו נדונה שאלה חשובה: מי ידבר בוויכוח של מחר על בעיית החימוש הגרעיני. חלק מחברי הסיעה אמרו: הגנרל, כמובן, לדבריו יהיה מישקל יתיר. הציבור ידע שהוא מומחה. אם גיד כי הטילים הגרעיניים אינם דרושים להגנת גרמניה ואירופה, יאמינו לו רבים. אך החברים היותר-רדיקליים אמרו: מה פיתאום! מדוע צריך גנרל לדבר על פירוק-הנשק? הרי אנחנו לחמנו על כך במשך שנים! לנו יש תוכנית של פירוק-אנחנו רוצים לדבר!

כל חברי הסיעה ריברו, ודיברו שוב, והחלפו דברים חריפים, חברה אחת פרצה ברמעות של תיסכול וזעם, והטלוויזיה צילמה בתיאבון, כי כל ישיבות הירוקים פתוחות עקרונית. איני יודע מה הוחלט, כי הלכתי לפני הסוף.

נראה כי הקרע, שאת ראשיתו ראיתי אז, התרחב בינתיים. החורש פרש הגנרל רישמית מסיעת הירוקים והגדיר את עצמו כחבר-פרלמנט בלתי-תלוי. נותרו בסיעה 27 חברים. אם יפרוש עוד אחד מהם, היא תאבד את מעמדה כסיעה, דבר שינחית מכה חמורה על יעילותה ויכולתה.

כסטיאן התלונן על ההתנצחויות הבלתי-פוסקות בסיעה הפרלמנטרית, על אי-סדרים בחלוקת הכספים של מימון המיפלגות, על "הערדן המצער של הרמוניה וסולידריות". הוא גם התנגד לתמיכת הירוקים בסוציאליזם-מוקדמים באחד הפרלמנטים המחויבים. כמו פטרה קלי, הוא טען כי הירוקים צריכים להישאר "מיפלגה אנטי-מיפלגתית", ושאסור לה לשתף פעולה עם מיפלגת-העבודה המימסדית והמנוגנת.

אך בעיקר התלונן כסטיאן על מה שנראה לו כהתגברות האגף השמאלני, המארכסיסטי-ליניניסטי. מיפלגת-הירוקים היא קואליציה רחבה של חוגים שונים — פאציפיסטים, שומרי איכות הסביבה, סוציאליסטים, ליברלים, קומוניסטים. הוסכם שלמיפלגה לא תהיה אידאולוגיה, אלא תוכנית-פעולה מוסכמת. עיקרון חדשני זה הנחיל לה את הניצחון המדהים בבחירות.

עתה טוען כסטיאן כי אנשי השמאל הקיצוני מפרים הסכם זה למעשה, מנסים לדחוק את וולתם ולהשתלט על המיפלגה מבפנים. כתוצאה מכך לא רבקה ויפלגה נבטלוליות מוחלטת ובהתנגדות שווה לשני הגושים, אלא מותחת ביקורת חריפה יותר על צד אחד — האמריקאי.

אחד מגורמי הסיכסוך היה העיקרון שנקבע במיפלגה, המחייב את כל חברי-הפרלמנט שלה לוותר על מושביהם כעבור שנתיים, במיסגרת של רוטציה כללית. רבים מן הצירים טוענים עתה כי אי-אפשר לקיים סיעה יעילה בצורה זו. נראה כי בגרמניה, כמו בארץ, מעטים מאוד מסוגלים לוותר מרצון על כסא, גם אם התחייבו לכך מראש.

אני מקווה מאוד שהירוקים יתגברו על קשיים אלה, ועל כמה ממחלות-הילדות שדבקו בהם. כי הנסיון שלהם הוא פריצת-דרך מעניינת, שנתנה השראה לרבים בעולם, וגם אצלנו.

מארש, מארש

דוברובסקי

דבריו של פרדי דורה, בראיון שלו עם שרית ישי, העלו בי זיכרונות רבים. על כולם גבר זכר של לילה אחד. זה היה ליל-סילווסטר באמצע מילהמת-העולם השניה. חבר של אחי המנוח, חייל בקומנדו הבריטי, בא לחופשת-בית, והזמין אותי לקבל בחברתו את השנה החדשה. הייתי כבר גבר, בן 18 או 19, והחלטתי שאני די גדול כדי לבלות ליל-סילווסטר בחברת חייל אמיתי.

המיגור שלנו השתרע מפינת הרחובות אלנבי והירוקן, לעבר הים, ומשם לאורך הטיילת צפונה. בקטע זה שכנו עשרות בארים קטנים, האחד ליד השני, בבארים אלה הסתובבו כמעט אך ורק חיילים זרים. היהודים הדירו את רגליהם מהם, כי החיילים היו משתכרים ופותחים בתיגרות המוניות.

כמו כל צעיר בפלשתינה (א"י), דאז, לא ידעתי לשתות. היינו שותים לעיתים רחוקות, במסיבות סלוניות, וגם אז היינו מסתפקים בכוסית קטנה אחת של שרי-ברנדי או אגרי-ברנדי או יין ארום אליקנט.

הפעם, לכבוד השנה החדשה, החלטנו לשתות כוסית אחת בכל באר, ירדיי שתי קוניאק, ואני שרי-ברנדי. כוסית אחת בכל באר, וביקור בכל הבארים, בזה אחר זה.

אחרי הבאר החמישי התחלתי להתנדנד קצת. אחרי שניים-שלושה בארים נוספים, התנדננתי מאוד. אבל זה לא הפריע לאיש, כי הכל התנדנדו. לא היה איש בכל האזור הזה שלא היה שיכור כלוט.

היו שם חיילים מכל הסוגים. הרבה אנגלים, כמובן, וגם אוסטריים וניו-זילנדים. הורים, סיקים וגורקאס. כושים מכל מיני מושבות, יוונים גולים, פולנים גולים. צרפתים חופשיים. בין שני בארים עצר אותנו בטיילת אוסטרי ענקי, שהחזיק בידו בקבוק, לשתיה וכנשק.

"היי, אתם שם?" צעק, והרים את הבקבוק. "אתם יפאנים?"

"מה פיתאום?" צעקתי בחזרה, "אנחנו סינים!"

"סינים? זה טוב! סינים טובים!" קרא האוסטרי, וחיבק את שנינו בעז. "בואו לשתות על חשבוננו! אוסטריים וסינים יחד נגד מזמזים יפאנים!"

נכנסנו לבאר הבא, ושם הציג אותנו האוסטרי לפני בני-עמנו כירידים סיניים. איש לא הופתע. איש לא היה מסוגל עוד להיות מופתע. אילו נכנס סוסיאור והזמין דריי מארטני עם שני זיתים, לא היה אף אחד מרים גבה.

בקטע אחר מצאנו קצין פולני, יושב על שפת הכביש ובוכה ברמעות מרות. אספנו אותו אלינו, ובבאר הבא ביכינו ביחד את

אורי אבנרי

יומני אישי

גורלה המר של פולין. שרנו "מארש, מארש, מארש דוברובסקי", ומצבידו של חברנו החרש התבהר עד כדי כך שהוא הטיל את מימיו במקום, דבר שגרם לתיגרה המונית.

המשך הלילה מושטש קצת בוכרוני. אני וזכר רק בגאווה רבה שהגעתי הביתה, ברחוב בוגרשוב, על שתי רגליי. בחצר הבית הקאתי את נישמתי, ולאחר מכן ישנתי שנת-ישירים.

עד היום איני שותה שרי-ברנדי.

הבור מצירמה

לפני הרבה שנים הודמנתי לישיבה של מועצת-הביטחון של האו"ם. שכחתי מה היה הנושא.

הייתי עדי-ראייה לסצנה זו: הישיבה עדיין לא התחילה. באולם הוועדה התהלך רודי הכהן, חבר מישלחתי-ישראל, לפתע ראה יהודי-אמריקאי, שנכנס ליציע האורחים. הוא צעק לו מרחוק להתקדם ולשבת בשורה הראשונה, שהיתה שמורה לעיתונאים.

האיש נבזר למיקצת, אך עשה כמצווה וישב לידי. סדרן-במדים, אדיב מאוד, פנה אל הכהן ואמר: "תסלח לי, סר, אבל השורה הזאת היא יציע-העיתונאים."

"זה אירקית" צעק הכהן.

"אבל סר, התעקש הסדרן, אם תועיל לייעץ לירידך לעבור לשורה השמורה לקהל..."

"זה בסדר", צעק הכהן, "הוא יושב בסדר!"

כך זה נמשך הלך ושוב, עד שהיו"ר קרא לפתיחת הישיבה. האורח נשאר וישב לידי, והסדרן האדיב עמד חסרי-שע. מעולם לא ראה דבר כזה.

הרגשה זו תקפה רבים שנתקלו לראשונה ברודי הכהן: שמעולם לא ראו דבר כזה. כי הוא היה אדם מיוחד במינו. כמו שאומרים: אחרי שאלוהים ייצר אותו, הוא זרק את השטאנץ. לא היה דומה לו.

היתה לו גסות-רוח מלבבת, פראות חנינית שאי-אפשר היה לעמוד בפניה. הוא היה עשוי כולו מיקשה אחת. כל תכונותיו היו קשורות זו בזו.

כאשר כיהן כציר בכורמה, הפך מישוה את ההכרות והרביק לו את הכינוי "הבור מצירמה". איכשהו הפך כינוי-הזלזול לתואר של חיבה.

מעולם לא יכולתי להחליט אם האיש חכם מאוד, או להיפך. היו סימנים לזה וגם לזה. בסוף החלטתי שהוא תערובת מורוה, מיוחדת-במינה, של שני הדברים גם יחד.

"הבור מצירמה" הרחיק ראות יותר מכל הגאונים בירושלים, מדוריד כנגודיו ועד משה שרת. הוא ראה שהנה עומדת לפני ישראל הזדמנות חרפעמית, ואולי בלתי חוזרת, והיא מוחמצת. הוא הזהיר, הוא התריע, הוא התרוצץ, אני מכיר את ההרגשה היטב.

זאת היתה תבונה מדינאית ברמתה הגבוהה ביותר. יתכן שעור וייצמן הרגיש כך בקוהיר, כאשר ראה שמנחם בגין ומשה דיין מוותרים על הזדמנות ההיסטורית ללכוד את עיט השלום, תמורת הוזריר העלוב של קמפ-דייוויד. אילו התקבלה עצתו של הכהן, היתה ישראל פורצת לפני דור אל תוך-תולכי העולם השלישי. מרחבי העולם החדש של אפריקה ואסיה היו נפתחים לפניה במחיר של קטטה חולפת עם ארצות-הברית.

בעניינים אחרים הצטיין הכהן כחוסר-הבנה גמור, ולפעמים היו דבריו פרימיטיביים ממש. בכך דמה לחבריו. בעניין העיקרי — הערכי-פילסופי — היה יונץ מן השורה, כשהוא משמיע מדי פעם סיסמות יוניות פשטניות ותומך בקו הניצני של מיפלגתו.

על חיי הוא השפיע, בלי כוונה, לטובה. ב-1965 ערך ראש עיריית פירנצה, ג'ורג' לה-פיירה, את אחת מוועידות-השלום שלו, כמו בשנים קודמות. הזמין אותי להשתתף. גולדה מאיר רתחה מועם, והורתה לשגריר-ישראל ברומא לכתוב לה-פיירה מיכתב רישמי, על ניידה-מיכתבים של שגרירות ישראל, ובו התביעה לבטל את הזמנתי. איך זה יכול אדם רתי כמו לה-פיירה להזמין עורך פורנוגרפי כמוני, שאל השגריר הנכבד. לה-פיירה הפיקה התעלם מן המיכתב והראה אותו לי בבואי.

כשנוכחה גולדה לדעת שאשתתף בכל זאת בוועידה, שלחה את רודי הכהן כמישקל נגדי. חלק גדול מן הוועידה היה מוקדש לוויכוח בין שני הישראלים. לבסוף ניסחו האירופים והערכים יחד אתי הצעת-החלטה, וזו התקבלה ברוב גדול, על אפו ועל חמתו של הכהן הוועם.

לבסוף קרא בקול גדול לעבר הערכים: "אבנרי לא מייצג אפילו חלקיק של חלקיק של הציבור בישראל!"

בו כרגע החלטתי להשתתף בבחירות, שעמדו להיערך כעבור כמה חודשים, ואכן, יחד עם חבורה מצויינת של צעירים, שהתקבצה מכיוונים שונים, הקמנו את תנועת העולם הזה — כוח חדש, ויהנסנו כפעם הראשונה סיעה בלתי-מימסדית למישכן הכנסת.

שם נתקלתי שוב ברודי הכהן, והסתרנו רווקא יפה זה עם זה. אחת מהצעותי, שעוררו אז רעש גדול, היתה להקים בישראל, בית שני, מועצה של ותליים, שתרן בעניות-היסוד של המדינה והחברה ושתוכל לעכב חוקים נחפזים. למוסד זה, שזכה בציבור בכינוי "בית-הלורדים", הצעתי לשגר אישים שהצטיינו בשטחים שונים, וביניהם מדינאים אחרי תקופת-הכונה ממושכת.

כ-119 חברי-הכנסת, רק אחד תמך בהצעה כפה מלא — פינחס רוזן הפרוגרסיבי. רודי הכהן הצביע נגדה, אבל כעבור שנים הוודיה לפני שהוא מתחרט על הצבעתו. "זאת היתה הצעה מצויינת!" הרעים באוזניי, כשהזמננו שנינו, כח"כים-לשעבר, ליישבת הכנסת שבה נאם אנוור אל-סאדאת.

עם היעלמו מן הנוף הציבורי, גוברת השממה עוד יותר.

כלבים עזובים

ידיד הזמין אותי לבקר עימו בבית אביו ולבחור בספרים. האב הועבר לבית-אבות, האם נפטרה, והוא מחסל את משק-הבית. היתה בבית ספרייה גדולה בשפה הגרמנית. כמה מן הספרים נמכרו, אחרים חולקו לירידים. גם אני התבקשתי לבוא ולקחת כל ספר שימצא חן בעיני. לא תהיה ברירה אלא למסור את הנותרים להשמדה.

נכנסתי לבית. הרגשתי כמו גנב. גרוע מזה: הרגשתי כמי שחודר לצינעת-הפרט של זר.

אין דבר אינטימי יותר מספרייה פרטית. זהו עולמו הרוחני של אדם. עם ספרים אלה בילה שעות ללא-ספור במגע רוחני הדוק, עימם ידע רגעים של אושר, של עצב, של בדיחות-הרעת, של התרוממות-הרוח. הם עזרו לעצב את אופיו ורוחו, בררך המיסותרית המקשרת את נפש הכותב עם נפש הקורא. אפשר ללמוד הרבה מאוד על אדם על פי ספרייתו.

אין עצוב יותר מאשר מראה ספרייה נוטשה, שבעליה נעלם. היא רומה לכלב שנעזב על-ידי ארונג. כמוהו, כל ספר מתחנן שיקוהו. לקחתי אחרים, כביניהם אחד ושניים שבעצם לא חפצתי בהם. לא יכולתי לעמוד בפני תחינתם האילמת.

הכהן